

У сусрет
значајној
изложби у
Галерији
Дома
Војске
Србије

ЛУБАРДА ЈЕДНА ПРИЧА

Уметничкој збирци Галерије Дома Војске Србије чува се око 1.500 дела најеминентнијих аутора са простора некадашње Југославије, попут Саве Шумановића, Јована Бјелића, Мила Милуновића, Пеђе Милосављевића, Марка Челебоновића, Зоре Петровић, Милана Коњовића, Сретена Стојановића и других, а међу њима значајно место заузима Петар Лубарда. Сарадња Петра Лубарде са Домом Југословенске народне армије документована је још 1953. године, када су фотографи тадашњег Централног дома

направили серију фотографија које се данас трајно чувају у фото-архиву. Фотографије су настале у згради Извршног већа НР Србије, данас Председништва Србије, и на њима је приказан Лубарда са композицијом *Косовски дој*. Била је то прва јавна поруџбина, припрема композиције трајала је око три године, а завршена је 1953, када је и основана Галерија Дома ЈНА.

Улога Петра Лубарде тих година била је од пресудног значаја за развој културе и уметности, прожете политичким и друштвеним дешавањима тог периода. Његово присуство у ликовним саветима Удружења ликовних уметника, савезним комисијама за културу, учешће на јавним конкурсима и пројектима, учинило га је водећим државним сликаром, што је било значајно за зачетке галерије која је имала за циљ пласирање пропагандне уметности у деценијама након Другог светског рата. Лубардин уметнички израз, и поред присутне критике, достигао је врхунац у периоду од 1950. до 1956, посебно након студијског путовања и боравка у Индији 1963. године.

За уметников рад важну улогу имала је и Прва конференција Покрета несврстаних, одржана у Београду од 1. до 6. септембра 1961. године. Тим поводом, као део националне културне политике, у Културном центру Београда, у згради „Дома штампе”, организована је изложба Петра Лубарде, којом је отворен нови излагачки простор. Била је то друга послератна изложба уметника у Београду, а представљено је 36 радова. Интересовање штампе било је огромно. Поред великог броја новинара, изложбу су забележили и војни фото-репортери. Убрзо након тога, 1962. и 1964. године, у Галерији Дома ЈНА одржане су и две самосталне изложбе Петра Лубарде.

ИЗЛОЖБЕ ОДРЖАНЕ У ГАЛЕРИЈИ ДОМА ЈНА

У периоду од 3. до 10. новембра 1962. године у Галерији Дома ЈНА одржана је изложба слика малог формата Петра Лубарде, на којој је била представљена студија за зидну слику *Луиј у Космос*, која се налази у централној сали СИВ-а, данас Палати Србије. Поред тог материјала пре-

Пише Јелена КНЕЖЕВИЋ

Ако је уметност, онда су оне (слике) увек живе, без обзира на њихов историјски оквир када су направљене, оне пробијају историјске границе, јер људска мисао нема границе, бадава ћемо их ми уоквирати. (Интервју са Петром Лубардом, Документарни филм „Петар Лубарда”, Филмске новости, 2017)

ТРИПТИХ ВРЕДНИХ УМЕТНИЧКИХ КОЛЕКЦИЈА

Сарадња Медија центра „Одбрана” и Куће легата настала је са идејом да се изложбом у Дому Војске Србије повежу ове две важне установе које баштине вредну уметничку колекцију Петра Лубарде.

Изложба је повод да се јавности прикажу изузетно вредна дела овог аутора, која нису део сталне поставке Куће легата, нити су излагана у целини када је реч о Уметничкој збирци Дома Војске Србије. Поред слика и цртежа на изложби и у каталогу ће се премијерно наћи и архивска фото-грађа, један део из Куће легата, а други, до сада непознат јавности, из фото-архива Дома ЈНА, сада Медија центра „Одбрана”. Музеј Југославије такође учествује у организацији изложбе, јер ће бити изложена и изабрана дела Петра Лубарде из његовог фонду.

Аутори изложбе и каталога су: Дина Павић, Кућа легата; Ана Панић, Музеј Југославије и Јелена Кнежевић, Галерија Дома Војске Србије, Медија центар „Одбрана”.

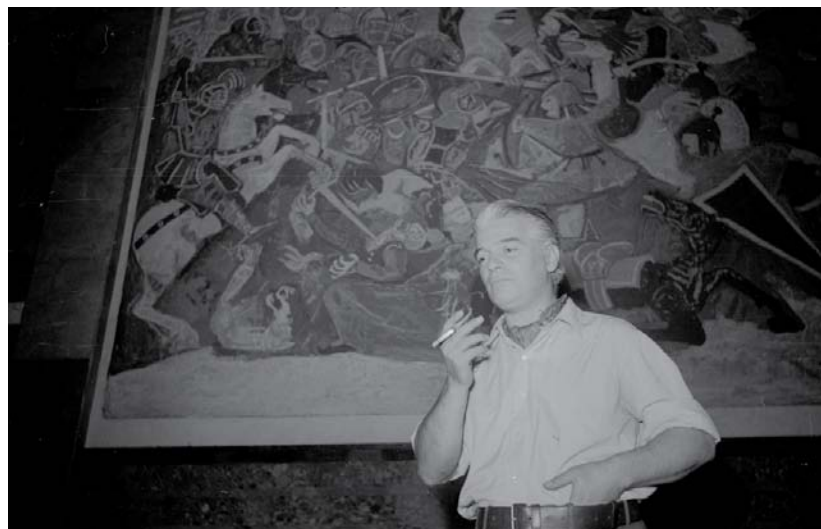
Изложба ће бити отворена почетком децембра 2021. и трајаће до 5. фебруара 2022. године.

стављено је још око сто цртежа и пет композиција. Изложби је претходио конкурс, расписан 1961. године, за опремање зграде Савезног извршног већа, као монументалног здања које својом спољашњошћу и унутрашњошћу треба да прикаже снагу, моћ и величину државе, нарочито пред предстојећу конференцију Несврстаних. Поседна пажња посвећена је централном делу, односно најрепрезентативнијој сали „Југославија”, за коју је Лубарда осликао импозантну композицију *Пуш у Космос*, димензија 100 квадратних метара (20×5 m).

Од 14. до 25. октобра 1964. године одржана је још једна изложба Петра Лубарде у Галерији Дома ЈНА, након студиског путовања уметника у Индију, чији је утицај био видно присутан на изложеним делима. Увидом у пратећу публикацију изложбе у издању Дома ЈНА види се да су се на изложби нашла дела: *Змај*, *Вајрена и њеница*, *Сунце*, *Плес Шиве*, *Из Хиљаду једне ноћи I, II, III*, *Са Индијској океана...* Поред дела инспирисаних оријентом, изложена су и дела у његовом препознатљивом стилу.

У уметничкој збирци Галерије Дома Војске Србије чува се осам Лубардиних дела. Хронолошки гледано четири дела припадају његовој међуратној фази: *Село Љубошњ*, 1933; *Кикириција*, 1934; *Збеј из Шијаније*, 1936; *Маслиник*, 1939. Дела су настала у периоду између два његова боравка у Паризу (1926–1932. и 1938–1940), премда дело из 1939. по години настанка свакако улази у другу париску фазу.

Лубардин први боравак у Паризу обележен је учешћем на „Салону независних”, где је својим радом скренуо пажњу како јавности, тако и критике. Након првог париског боравка 1932. године и повратка у Црну Гору, његову пажњу све више заокупља пејзаж као мотив. Однос према родном месту довео је до настанка *Села Љубошњ* 1933. године. Иако пејзаж касније постаје доминантан мотив у његовом сликарству, одабир тема у овим годинама кре-

Петар Лубарда испред композиције *Косовски бој*, 1953.

Фотографија са отварања самосталне изложбе Петра Лубарде 1964. у Галерији Дома ЈНА
Фото-архива Дома ЈНА, сада Медија центра „Одбрана”

тао се од већ поменутог пејзажа, преко портрета, ентеријера, мртве природе, до жанр-сцена. Пределе из родног краја Петар Лубарда је први пут изложио пред београдску публику у мају 1933, на изложби приређеној у Ратничком дому (данас Дом Војске Србије – Медија центар „Одбрана”), у просторијама Француског клуба, где су се нашла 33 уља на платну, од париских пејзажа, преко пејзажа Црне Горе, Далмације и Београда, као и композиције урбане тематике донете из Париза.

Како је критика реаговала на сликареву прву изложбу одржану у Ратничком дому види се из тадашње штампе: „Драж првога излагања младога сликара Петра Лубарде у Француском клубу у томе је што се јавља уметник ко-

Кикиригиџија, уље на платну, 65×54 см, 1934. Уметничка збирка Галерије Дома Војске Србије „Београд”

јег у нашу средину, сликарски већ развијену, шаље Париз, пошто га је непосредно једини однеговао и пустио онако у свет са првим сазнањем о свом дару сликарству и уметничком аскетизму, са првим сазнањем о својој будућој целој животној судбини... Ако се обрете у тим двома собама и без неке нарочите жеље да гледате слику по слику, па застанете под том топлотом визија које зраче, нуди вам се изванредан утисак о једном јединственом осећању боје којој се, нема сумње, Лубарда радује и коју воли до мистичнога знаменовања. Боја за њега садржи више него матери-

ју.” (Д. Благојевић, „Сликар Петар Лубарда, Неколико тумачења поводом прве изложбе”, Уметничка кроника, *Правда*, Београд, 1933)

Годину дана касније, 1934, настаје *Кикириџија*, портрет „заснован на миметичкој репрезентацији”, скоро рурална представа човека замишљеног израза лица, укрштених прстију, са корпом увијеног у папир кикириџија. Његова представа приказује социјалну компоненту прожете кроз ову скоро жанровску сцену продавца кикириџија. Дело је било представљено на другој самосталној изложби у Малој сали Уметничког павиљона у Београду, с пролећа 1934. године. На изложби је приказано укупно 25 пејзажа и портрета.

ИСПИСИВАЊЕ ЖИВОТА

У наредном делу, *Збег из Шпаније*, које датира из 1936. године, јасно се види промена у начину рада, када форму и масу обликује богата материја распоређена широким потезом на платну, скоро блиска рељефу. Слика је откупом дошла до збирке, а у једном периоду била је изложена у канцеларији удружења Шпанских бораца које се налазило у згради Дома ЈНА. Историјска тема прожета је збогом шпанскога народа пред грађанским ратом, који је претио да разори Шпанију. У тој маси облика скоро драматично назиремо избегле који напуштају своје домове. Међу њима су, погурених тела, исцрпљени и скоро већ на ивици снаге, стари, жене и деца. Као неми симбол страдања у првом плану композиције је жена окренута ка нама, за разлику од колоне у којој се налази, у чијем је наручју мало дете док друго држи за руку. Композиција представља епопеју самог тренутка. Нешто мало иза ње је рањеник у белој кошуљи на магарцу, кога придржава особа из колоне, док је на крају, попут симбола, коза (жртвено јаре). У маси грађаниња облика прожимају се бол, патња и страдање, са понеким свежњом прошлог живота који се наслућује изнад њих.

Међу последњим делима из међуратног периода које су чува у Уметничкој збир-

Збег из Шпаније, уље на платну, 31,5×89,5 см, 1936. Уметничка збирка Галерије Дома Војске Србије „Београд”

Устанак, уље на платну,
173×177 cm, 1966.
Уметничка збирка
Галерије Дома Војске
Србије „Београд”

ци Дома Војске Србије је још један пејзаж, *Маслиник* из 1939. године, овог пута доведен скоро до форме симбола, који нас полако уводи у следећу фазу Лубардиног живота и рада.

Следећа четири дела која се чувају у Уметничкој збирци Дома Војске Србије настала су у периоду након Другог светског рата, када Лубарда из херојског циклуса улази у фазу која је обележена другачијом иконографијом промењене структуре слике, која постаје скоро апстрактна: *Црногорски мојив*, 1961; *Устанак*, 1966; *Мојив са Саве* или *Сунце над Савом*, 1967; *Рађање језера*, 1970. Промена је видљива и у самом избору материјала – почетком шездесетих година почиње са експериментисањем нитро-лаковима.

Завичајна тема га не напушта – свеprisутна је у различитим фазама његовог рада. Тако 1961. године осликава *Црногорски мојив*, који откупом долази у Збирку Галерије Дома Војске Србије. Композиција је ослобођена тешке материје, скоро да трепери, колорит је светао, својим обрисима назначавача крш црногорских планина, са понегде једва видљивом експресијом црвене боје и његовим препознатљивим потписом на платну.

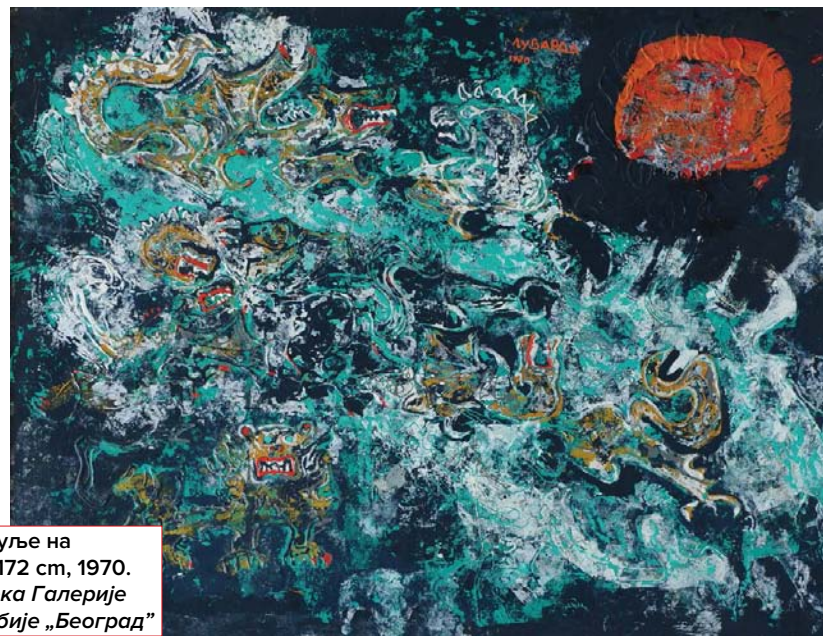
Нешто експресивнија слика је *Устанак* из 1966. године. Према сачуваној документацији Галерије откупљена је директно од аутора у атељеу, а са њом је учество-

вао на Другој изложби „Народноослободилачка борба у делима ликовних уметника Југославије” у Галерији Дома ЈНА, која је била посвећена 25-годишњици Југословенске народне армије. Манифестација „НОБ у делима ликовних уметника Југославије” одржавала се сваке пете године од 1961. до 1985. и окупљала је велики број уметника са простора читаве Југославије, те не чуди што је на њој учествовао и Петар Лубарда.

Мојив са Саве или *Сунце над Савом* из 1967. године ослобођено је експресије и тензије претходних дела. Ово дело одише миром и једноставношћу, колорит је светао, а *Сунце над Савом* је благо, као и читава композиција која делује умирујуће. Савски мотиви посвећени су Београду, јер је Београд имао посебно место у животу уметника – био је то град коме се увек враћао.

Међу последњим Лубардиним делима која се чувају у Уметничкој збирци је *Рађање језера* из 1970. године. За разлику од претходног, оно врви од живота, све је у покрету, *Сунце* је сада енергичније, јаче, митска бића извиру из јаког и интензивног колорита, у сталној су међусобној и непрестаној борби. Оно што се засигурно зна, по евиденцији уметничких картона који се чувају у збирци, јесте да је дело откупљено у атељеу уметника 1970. године.

Дела Петра Лубарде из Уметничке збирке Галерије Дома Војске Србије, сврстана у две целине, међуратну и послератну, од фигуралног, интимистичког до препознатљивог, њему својственог сликарства, представљају мали али важан сегмент за проучавање и разумевање уметничког опуса, врло често превазилазећи контекст простора и времена у коме су настала, антиципирајући надоласеће вредности, као и појаве које ће засигурно имати дубок и укорен траг у сликарству Петра Лубарде. |

Рађање језера, уље на
лесониту, 131,7×172 cm,
1970.
Уметничка збирка Галерије
Дома Војске Србије „Београд”